

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 483/2022-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED]

[REDACTED], zastúpenej Mgr. Igorom Paliderom, advokátom, Zubrohlava 215, proti postupu Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 60 Cb 163/2020, pôvodne vedenom pod sp. zn. 60 Cb 130/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 60 Cb 163/2020, pôvodne vedenom pod sp. zn. 60 Cb 130/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 60 Cb 163/2020 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie v sume **1 800 eur**, ktoré **j e** jej Okresný súd Banská Bystrica **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Banská Bystrica **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **492,31 eur** a zaplatiť ich právnenmu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a jej argumentácia

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 12. septembra 2022 a prijatou na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 483/2022 z 27. septembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na pojednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje priznať aj finančné zadosťučinenie vo výške 2 000 eur a náhradu trov konania.

2. V napadnutom konaní sťažovateľka vystupuje v procesnom postavení žalobkyne. Proti žalovanej Všeobecnej zdravotnej poisťovni a. s. sa žalobou podanou Okresnému súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) 10. mája 2016 domáha zaplatenia sumy 4 291,89 eur s príslušenstvom z dôvodu, že žalovaná nezákonne započítala svoje záväzky s jej pohľadávkou za poskytnutú zdravotnú starostlivosť. Prebiehalo aj konanie o námietkach žalovanej proti miestnej nepríslušnosti, ktoré bolo ukončené uznesením Krajského súdu v Bratislave z 27. novembra 2020. Sťažovateľka následne žiadala okresný súd o nariadenie termínu pojednávania. V júli 2020 podala predsedovi súdu sťažnosť na prietahy, ktorú tento vo vyjadrení z augusta 2020 označil za dôvodnú, pretože konanie sa vyznačuje dlhšími obdobiami nečinnosti od 12. mája 2016 do 15. februára 2017, od 29. júna 2017 do 4. marca 2019 a od 12. novembra 2019 do 4. augusta 2020. Predseda súdu sťažovateľke oznámil, že prijal opatrenia na odstránenie nečinnosti.

3. Sťažovateľka využila všetky zákonné možnosti, aby konanie prebiehalo bez zbytočných prietahov, doručila súdu všetky písomnosti, urgenciami sa snažila urýchliť konanie. Fakticky nemôže uvedenými prostriedkami disponovať v rámci svojej podnikateľskej činnosti. Nečinnosťou okresného súdu došlo k porušeniu označených práv. Náprava nebola zjednaná ani predsedom okresného súdu. Prietahy nie sú zapríčinené jej správaním alebo nečinnosťou.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti opísal zistenia predsedu súdu v nadväznosti na sťažnosť sťažovateľky z júla 2020, prijaté opatrenie na odstránenie prietahov, na ktoré sudkyňa reagovala postúpením sporu Okresnému súdu Bratislava V v auguste 2020. Tým bol dohľad predsedu súdu nad plynulosťou konania ukončený. Po rozhodnutí Krajského súdu v Bratislave bol spis postúpený okresnému súdu 16. decembra 2020, pridelená mu bola sp. zn. 60 Cb 163/2020 a nebol vo veci vykonaný žiadny úkon. Dňa 21. októbra 2022 bolo nariadené pojednávanie na 9. december 2022. K dôvodom nečinnosti odkázal na vyjadrenie zákonnej sudkyne.

5. Zákonná sudkyňa v pripojenom vyjadrení priblížila prehľad úkonov súdu pred postúpením veci Okresnému súdu Bratislava V. Obdobie od mája 2016 do februára 2017, keď vo veci konali súdni

úradníci, vykazovalo znaky nečinnosti súdu. Po vykonaní ich úkonov a predložení spisu sudkyňi v júni 2017 až do nariadenia pojednávania v marci 2019 súd nevykonával úkony. Termín pojednávania z mája 2019 bol zrušený z dôvodu na strane advokáta sťažovateľky a odročený na neurčito. K námietke žalovanej o miestnej nepríslušnosti okresného súdu, ktorá bola advokátovi sťažovateľky doručená v máji 2019, sa tento v lehote nevyjadril (vyjadril sa až v auguste 2020). Od novembra 2019 do júla 2020, keď bol spis v dispozičnej sfére vyššieho súdneho úradníka na vypracovanie právneho rozboru k námietke, súd nevykonával úkony. Po sťažnosti predsedovi súdu na priet'ahy boli zistené nedostatky odstránené postúpením veci v auguste 2020 pri vyhodnotení námietky ako dôvodnej. Zistená nečinnosť bola spôsobená výlučne pracovnou zaneprázdnenosťou sudkyne alebo súdnych úradníkov, ako aj tým, že námietka si vyžadovala dôkladné posúdenie. Nečinnosť nebola spôsobená vedome či úmyselne. Nemožno opomenúť, že aj keď v prejednávacom spore súd nevykonával konkrétne úkony, bolo to aj z dôvodu, že konal v iných veciach, o čom je sudkyňa ochotná poskytnúť štatistické údaje.

6. Po pridelení novej spisovej značky v decembri 2020 bolo v januári 2021 doručované rozhodnutie o miestnej príslušnosti a spis bol predložený sudkyňi 22. januára na nariadenie pojednávania. Termín pojednávania sudkyňa nariadila 22. októbra 2022 na 9. december 2022. K tomuto obdobiu nečinnosti sudkyňa všeobecne poukázala na núdzový stav v období od marca 2020 do februára 2022 a prijaté protipandemické opatrenia obmedzujúce možnosť pojednávania. Sudkyňa pojednávala ako jej to epidemiologická situácia umožňovala, väčšinou musela prekladať nariadené termíny. Pojednávanie v neprítomnosti strán by vzhľadom na charakter sporu stratilo opodstatnenie. Sudkyňa priblížila obdobia čerpania plánovanej dovolenky a práceneschopnosti v rokoch 2021 a 2022. Po skončení núdzového stavu bolo možné konať bez protipandemických opatrení, avšak nazhromaždili sa veci, ktoré nebolo dovedty možné pojednávať a bolo potrebné tiež v nich konať.

II.2. Replika sťažovateľky:

7. Sťažovateľka sa k vyjadreniu okresného súdu v poskytnutej lehote nevyjadrila.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Súdne konanie je potrebné viesť rýchlo, účelne a bez priet'ahov. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v každom súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 96/2019). Nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (napr. I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07). Okresný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu, aby smeroval k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádzal v predmetnej veci počas konania.

9. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy [a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého obsah je v zásade rovnaký (IV. ÚS 302/2020)], ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2)

správania účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

10. Vo vzťahu k prvému kritériu ústavný súd zistil, že predmetom konania na okresnom súde je rozhodovanie o žalobe o zaplatenie peňažnej sumy. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov, a teda sa nevymyká bežnej rozhodovacej činnosti, keď sťažovateľka namieta započítanie súm uskutočnené žalovanou. Aj keď zákonná sudkyňa okresného súdu dala v priebehu konania pokyn na vypracovanie právneho rozboru veci, nejde o takú skutočnosť, ktorá by bez ďalšieho spôsobovala osobitnú zložitosť veci a ktorá by ovplyvňovala dĺžku napadnutého konania. Okresný súd napokon priznáva aj nečinnosť po vyriešení otázky miestnej príslušnosti.

11. Právoplatné rozhodnutie o žalobe pre sťažovateľku nepochybne subjektívne malo význam. Z hľadiska judikatúry ústavného súdu, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva nejde o konanie, pri ktorom je zvýšená požiadavka na rýchlosť konania.

12. Pokiaľ ide o kritérium správania sťažovateľky, ústavný súd podľa obsahu súdneho spisu konštatuje, že dodržiavala procesné lehoty a významným spôsobom sa nepričinila o doterajšiu dĺžku konania. Vytknúť jej možno jedine oneskorenú reakciu na výzvu súdu z marca 2017 na vyjadrenie k replike žalovanej dva týždne po uplynutí lehoty. K jej správaniu je potrebné tiež uviesť, že ako strana zavinila zrušenie nariadeného pojednávania z mája 2019. Zo spisu vyplýva, že potom žiadala súd o nariadenie ďalšieho pojednávania. Okresným súdom vyčítané nevyjadrenie sa k námietke žalovanej na výzvu z mája 2019 ústavný súd nepovažoval za významné, pretože sťažovateľka sa ešte predtým vyjadrila k námietke nepríslušnosti v replike doručenej v máji 2017 (č. l. 95, v spise sa nachádza pripomienka tejto skutočnosti na žltom lístku prilepenom na č. l. 154).

13. V súvislosti s hodnotením samotného postupu všeobecného súdu ako tretieho kritéria ústavný súd poukazuje na obsah súdneho spisu, ktorý potvrdzuje priebeh konania opísaný sťažovateľkou a okresným súdom. Účastníci sa na popise napadnutého konania zhodli. Ústavný súd preto vychádzal z priebehu konania ako z nespornej skutočnosti bez potreby detailnejšieho reprodukovania úkonov.

14. V posudzovanom prípade možno primeranosť dĺžky konania v súvislosti s porušením označených práv postupom okresného súdu posudzovať od doručenia návrhu, resp. žaloby 11. mája 2016. Na úvod ústavný súd konštatuje, že od podania žaloby do podania ústavnej sťažnosti uplynulo 6 rokov a 4 mesiace, pričom takmer 4 mesiace sa vec nachádzala na iných súdoch ako okresnom súde. Dovtedy okresný súd neuskutočnil žiadne pojednávanie, na ktorom by bola prednesená žaloba a vykonávané dôkazy. Pritom už v júli 2017 mal ukončenú prípravu pojednávania výmenou podaní medzi stranami.

15. Ako sťažovateľka uvádza a okresný súd priznáva, v napadnutom konaní došlo k vzniku prvého obdobia bez akéhokoľvek úkonu súdu v trvaní 9 mesiacov po doručení návrhu, resp. žaloby v máji 2016 do výzvy žalovanej na vyjadrenie k žalobe vo februári 2017. Druhé obdobie bez akéhokoľvek úkonu súdu v trvaní 20 mesiacov sa vyskytlo po výmene písomných vyjadrení od júla 2017 do marca 2019, keď bol sudkyňou nariadený termín pojednávania. Tretie obdobie bez akéhokoľvek úkonu súdu v trvaní 8 mesiacov sa vyskytlo po pokyne sudkyne pre vyššieho súdneho úradníka

na vypracovanie rozboru od novembra 2019 do júla 2020, keď bol vypracovaný právny rozbor. Štvrté obdobie bez akéhokoľvek úkonu súdu v trvaní 21 mesiacov sa vyskytlo po vrátení spisu okresnému súdu od januára 2021 do októbra 2022, keď bol sudkyňou nariadený termín pojednávania. Obdobie nečinnosti predstavovalo z doterajšej dĺžky konania 6 rokov a 6 mesiacov celkovo 58 mesiacov, čo je necelých 5 rokov.

16. Ústavný súd vzal pri posudzovaní postupu okresného súdu do úvahy aj všeobecne známu skutočnosť, že mimoriadne opatrenia proti šíreniu ochorenia COVID-19 ovplyvnili aj riadnu činnosť súdov od marca roku 2020. V okolnostiach bolo zasiahnuté do vykonávania pojednávania v malom rozsahu, pretože až po vrátení spisu okresnému súdu mohol okresný súd byť dôvodne obmedzený v nariaďovaní pojednávania od januára 2021. V postupe okresného súdu ústavný súd nezaznamenal však snahu nariadiť pojednávanie ani po ukončení núdzového stavu a súvisiacich opatrení, pretože nariadenie pojednávania v októbri 2022 nasledovalo až bezprostredne po doručení ústavnej sťažnosti okresnému súdu na vyjadrenie. Počas núdzového stavu boli platné obmedzenia, podľa ktorých išlo o vec spadajúcu pod výnimku z vykonávania pojednávania (zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov, ako aj prijatej vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávania, hlavných pojednávania a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov). Uvedenú skutočnosť ústavný súd reflektuje a zohľadnil ju pri priznaní finančného zadosťučinenia. Okresný súd neuviedol žiadny presvedčivý dôvod na svoju obranu, pre ktorý nebolo možné pojednávať, prípadne rozhodnúť vo veci ešte v období predchádzajúcom vyhláseniu protipandemických opatrení, na ktoré „pripadá“ viac ako polovica doterajšej dĺžky konania.

17. Ústavný súd nemá ambíciu stavať sa do pozície, aby všeobecnému súdu prikazoval, ako má posúdiť jednotlivé procesné úkony strán a ako mal viesť súdne konanie (v tomto prípade, keď mal ukončiť výmenu procesných podaní a nariadiť pojednávanie, pozn.), aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Ide o primárnu úlohu okresného súdu zvoliť taký postup, aký považuje v konkrétnych okolnostiach prípadu za najvhodnejší. Úlohou ústavného súdu je vyhodnotiť postup ako celok z hľadiska označeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

18. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu spočívajúcu v argumentácii o vnútorných organizačných pomeroch súdu či subjektívnych dôvodoch sudcu alebo súdnych úradníkov, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

19. Podľa názoru ústavného súdu sú zistené skutočnosti postačujúce na vyvodenie konečného záveru, že celková dĺžka napadnutého konania je z ústavného hľadiska neakceptovateľná. Aj keby došlo v napadnutom konaní k posunu vo veci samej a v decembri 2022 by bol vyhlásený rozsudok, do úvahy prichádza využitie opravného prostriedku a ďalšie súvisiace úkony súdu súvisiace

s predkladaním veci odvolaciemu súdu, čím môže dôjsť k ďalšiemu oddialeniu právoplatného ukončenia sporu. Postup okresného súdu v napadnutom konaní však nesmeroval efektívne k rýchlemu odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky. Svojou neospravedlnenou nečinnosťou okresný súd prispel podľa zistenia ústavného súdu k dĺžke napadnutého konania v takom rozsahu, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd vyslovil, že tieto práva sťažovateľky porušené boli (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Príkaz vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

20. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

21. Ústavný súd v nadväznosti na svoje zistenia prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu). Tento príkaz by vzhľadom na namietané a zistené porušenie základného práva i na doterajšie právoplatné neskončenie konania mal byť konajúcemu súdu adresovaný. Aj po prípadnom vyhlásení rozsudku bude okresný súd vykonávať ďalšie úkony, ktorými môže ovplyvniť dĺžku konania.

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

23. Sťažovateľka sa v ústavnej sťažnosti domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 2 000 eur, čo odôvodňuje trvaním prieťahov a tým, že nemôže žalovanou sumou disponovať fakticky od roku 2015, čo jej spôsobovalo značné obmedzenia, keďže si musela formou pôžičky zabezpečiť hotovosť na nákup tovaru od tretej osoby.

24. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení výšky primeraného zadosťučinenia zohľadnil ústavný súd svoju judikatúru a zásadu spravodlivosti, ako aj skutočnosť, že sťažovateľka mohla dôvodne pociťovať právnu neistotu spôsobenú neúčinným postupom okresného súdu. Do úvahy zobral tiež celkovú dĺžku konania, postoj a správanie sťažovateľky v súdnom konaní. Zohľadnené bolo aj zavinenie súdu vo vzťahu k možnostiam urýchliť svoje konanie. Ústavný súd dospel vzhľadom na uvedené k záveru, že primerané finančné zadosťučinenie v tejto veci predstavuje sumu 1 800 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia ústavný súd nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

25. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur.

26. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len „vyhláška“ (§ 11 ods. 3 vyhlášky)]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je vo výške 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 11,63 eur (podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Právny zástupca sťažovateľky je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) ako jej platiteľ, preto bola výsledná suma zvýšená o príslušnú sadzbu DPH.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. decembra 2022

Ladislav Dudíťš
predseda senátu